

Projekts Nr.JUST/2010/KPEN/AG/1546 "Atjaunojošā
taisnīguma aktuālas problēmas, risināšanas perspektīvas
Eiropas Savienībā"

Konference „Cilvēktiesību samērošana un preventīvo
piespiedu līdzekļu izpratne”
Rīga, 2013. gada 27.marts

Preventīvie piespiedu līdzekļi Igaunijā

Gatis Litvins
PROVIDUS pētnieks

Pētījumu līdzfinansē no Eiropas
Komisijas īpašās programmas
“Krimināltiesības” projekta
Nr.JUST/2010/JPEEN/AG/1546
«Atjaunojošā taisnīguma aktuālās

Tiesiskais regulējums

- Civilprocesa un kriminālprocesa tiesības
- Materiālas un procesuālas tiesību normas
  - Saistību tiesību likums (*Law on Obligations Act*)
  - Civilprocesa likums (*Code of Civil Procedure*)
  - Kriminālprocesa likums (*Code of Criminal Procedure*)
  - Krimināllikums (*Penal code*)
  - Policijas un robežsardzes likums (*Police and Border Guard Act*)

Tiesiskā regulējuma efektivitāte

- Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 13. pants: *ikvienam, kura tiesības un brīvības, kas noteiktas konvencijā, tiek pārkāptas, ir nodrošināta efektīva aizsardzība valsts institūcijās.*
- Tiesības jānodrošina nevis teorētiski vai iluzoriski, bet praktiski un efektīvi (*Airey v. Ireland; Iovchev v. Bulgaria*), tādējādi tiesību aizsardzības iespējai vienmēr jābūt efektīvai kā praksē, tā teorijā (*McFarlane v. Ireland*).
- Tiesību realizēšanu nedrīkst nepamatotā veidā traucēt valsts iestāžu vai amatpersonu darbība vai bezdarbība (*Aksoy v. Turkey*).
- Igaunijā nav šaubu par šī regulējuma nepieciešamību un nozīmi cilvēka tiesību aizsardzībā, tomēr šobrīd tiek apšaubīta šo līdzekļu reālā izpildes efektivitāte.

Piemērošanas pamats

- Miesas bojājuma, veselības apdraudējuma, personīgas dzīves vai arī citu personīgo tiesību un brīvību
  - ilgstoša aizskaršana vai
  - pastāv pamatots risks aizskāruma izdarīšanai.
- Civilprocesā aizsardzības rīkojumu izmanto pēc kriminālprocesa vai gadījumos, kad nav pamata ierosināt kriminālprocesu, jo kaitējums nesasniedz likumdevēja noteiktu aizskāruma minimālo sliekšni.

Veidi

- No tiesiskā regulējuma izriet preventīvo piespiedu līdzekļu plurālisms.
- Katriem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem var izvēlēties atbilstošāko preventīvo piespiedu līdzekļu veidu:
  - (1) Aizliegums tuvoties konkrētai personai,
  - (2) regulēta uzturēšanās kopīgā dzīvojamā platībā,
  - (3) ierobežota komunikācija (tikties un sazināties ar telefona, mobilā telefona, interneta utt. palīdzību).

Piemērošanas kārtība I

- Preventīvos piespiedu līdzekļu piemēro – tiesa, izmeklēšanas tiesnesis vai policija
  - **civilprocesā** – tiesa pēc personas pieteikuma pret citu personu, kas aizskar vai rada risku tās tiesībām un brīvībām
  - **kriminalprocesā** – cietušais vai pēc tā piekrišanas prokurors lūdz tiesai pret aizdomās turēto vai apsūdzēto konkrētā kriminālprocesa ietvaros
  - **policijas procesā** – policija pēc personas vai savas iniciatīvas pret ikvienu, ja sabiedrības interesēs nepieciešama nekavējoša personas aizsardzība

Piemērošanas kārtība II

- Preventīvie piespiedu līdzekļi ir individuāls tiesību aizsardzības līdzeklis.
- Nevar piemērot abstraktu sabiedrības interešu nodrošināšanai.
- Atšķirīgs un nekonkrēts pierādījumu standarts civilprocesā un kriminālprocesā.
- Tiesnesis nav tikai pušu argumentu vērtētājs, bet arī pierādījumu apkopotājs.
- Lēmumā norāda aizsardzības rīkojuma noteikšanas iemeslus un piemērošanas nosacījumus.

Piemērošanas kārtība III

- Preventīvo piespiedu līdzekļu ilgums:
  - civilprocesā - līdz 3 gadiem
  - kriminālprocesā:
    - pirmtiesas stadijā – uz visu kriminālprocesa laiku
    - pēctiesas stadijā - līdz 3 gadiem

Izpildes kontrole

- *De jure* kontrole ir noteikta, tomēr *de facto* tās efektivitāti nodrošināt ir apgrūtināši.
- No 2006. gada līdz 2012. gadam *restraining order* noteikts 112 reizes; konstatēti 102 pārkāpuma gadījumi.
- Lielāko daļu pārkāpumus veica vienas un tās pašas personas. Piemēram, 2010. gadā 90 % pārkāpumu veica tikai divas personas, savukārt 2011. gadā 70 % pārkāpumus veica 4 personas.
- Daļējs risinājums - GPS tehnoloģijas

Neievērošanas sekas

- Tiesas noteiktā regulējuma pārkāpšana: 1) ar aizsardzības rīkojuma, ko izdevusi tiesa, pārkāpšanu, ja tā rezultātā radīti draudi personas dzīvībai, veselībai vai īpašumam, vai 2) ja aizsardzības rīkojums atkārtoti pārkāpts, tad persona **saucama pie kriminālatbildības** un sodāma ar naudas sodu vai arī ar ieslodzījumi līdz vienam gadam.
- Policijas noteiktā regulējuma pārkāpšana: krimināli sodāma ar soda naudu līdz 200 soda naudas vienībām vai ar arestu.

Criminalising stalking

Igaunija atšķirībā no citām valstīm (Vācijas, Norvēģijas, Zviedrijas u.c.) darbības, kuras ierobežo aizsardzības rīkojums, vēl nav kriminalizējusi kā atsevišķu noziedzīgu nodarījumu (*criminalising stalking* – angļu val.).

Paldies!

gatis@providus.lv

Pētījumu līdzfinansē no Eiropas
Komisijas programmas
"Krimināltiesības" projekta Nr.
JUST/2010/JPE/AG/1546
"Atjaunojošā taisnīguma aktuālās